

Україна у фокусі

3 – 9 серпня

2015 року

ЗМІСТ

<i>I. Огляд політичних подій за тиждень.....</i>	<i>3</i>
<i>II. Аналітична довідка.....</i>	<i>5</i>
<i>НОВИЙ ЗАКОН ПРО МІСЦЕВІ ВИБОРИ: КОНФЛІКТ РИТОРИКИ З РЕАЛЬНІСТЮ.....</i>	<i>5</i>

I. Огляд політичних подій за тиждень

3
серпня

Екс-прем'єр Микола Азаров, а також колишні посадовці з команди Януковича – Володимир Олійник та Ігор Марков, у Москві оголосили про наміри рятувати Україну. Щоправда, с Азаров заявив, що не має наміру залучати Віктора Януковича до «комітету порятунку України», а колишній депутат Ігор Макаров наголосив, що місце Януковича – на лаві підсудних. Експерти відразу попередили, «порятунок України» відбуватиметься за кремлівськими темниками.

Колишньому міністрові аграрної політики Ігорю Швайку оголосили підозру в отриманні хабара. Проти нього порушили кримінальну справу за «подарунок» від колишніх працівників Державної продовольчо-зернової корпорації України дорожовартісного мотоцикла «Harley-Davidson».

В Україні помітно збільшилась кількість підтримки вступу країни до НАТО. Якби референдум щодо вступу України до НАТО проходив у липні 2015 року, то 64% громадян проголосували б «за» членство в Альянсі і 28,5% – «проти», вагалися з відповіддю – 7,5%. Такі свіжі дані опитування громадської думки оприлюднив Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва.

4
серпня

Президент Петро Порошенко підписав закон «Про Національну поліцію».

НБУ отримав другий транш кредиту МВФ. Голова НБУ Валерія Гонтарева повідомила, що на рахунки банку надійшло 1,7 млрд доларів.

Черговий раунд мінських переговорів щодо відведення озброєнь на Донбасі виявився нерезультативним. Документ про відведення озброєнь на Донбасі погодити не вдалося.

Партії «УДАР» та «Блок Петра Порошенка-Солідарність» домовилися разом іти на місцеві вибори. Своїх кандидатів вони висуватимуть 30 на 70 на користь партії Президента.

5
серпня

У військовій прокуратурі України визначили головного винуватця та ідеолога розв'язання конфлікту на Донбасі. За словами головного військового прокурора Анатолі Матіоса, ним є начальника Генштабу Російської Федерації Валерій Герасимов.

Президент Польщі Анджей Дуда виступив за розширення формату переговорів про врегулювання конфлікту на Донбасі. Він заявив, що в переговорах з врегулювання конфлікту в Україні має брати участь Польща, а також інші сусіди.

6
серпня

Президент України Петро Порошенко підписав закон про місцеві вибори. Згідно із законом, вибори повинні проходити за пропорційною системою, а сільських і селищних рад – за мажоритарною системою. Місцеві вибори призначені в Україні на 25 жовтня 2015 року. Голосування не відбудуться на окупованих територіях.

Генпрокуратура офіційно викликала Віктора Януковича на 11 серпня на допит

для проведення слідчих і процесуальних дій у справі про розтрату майна. Виклик вона опублікувала у газеті "Урядовий кур'єр" і на своєму сайті. Генпрокуратура розслідує кримінальне провадження за підозрою Януковича та інших осіб у незаконному заволодінні бюджетними коштами в особливо великих розмірах.

Генеральна прокуратура готує документи для екстрадиції в Україну Миколи Азарова. Як відомо, у міжнародний розшук Інтерполу оголошено колишнього президента України Віктора Януковича, його сина Олександра Януковича, експрем'єр-міністра Миколу Азарова, Раїсу Богатирьову та інших посадовців з команди Януковича. Після оголошення в міжнародний розшук правоохоронці можуть звертатись до РФ з проханням про екстрадицію колишніх чиновників.

7
серпня

Захист Віктора Януковича оскаржив рішення Генеральної прокуратури України про заочне досудове розслідування і повідомив, що экс-президент на допит у Київ не приїде.

II. Аналітична довідка

НОВИЙ ЗАКОН ПРО МІСЦЕВІ ВИБОРИ: КОНФЛІКТ РИТОРИКИ З РЕАЛЬНІСТЮ

6 серпня Президент Петро Порошенко підписав новий закон «Про місцеві вибори», остаточно ухвалений парламентом ще 14 липня. Процес його розробки та розгляду в парламенті супроводжували бурхливі дискусії його прихильників і опонентів. Перші називали його кроком уперед і виконанням зобов'язань коаліційної угоди. Другі скаржились на заплутаність виборчої моделі та підміну понять.

Якою буде нова модель виборів до органів місцевого самоврядування (ОМС)?

Чи сприятиме вона якіснішій політичній конкуренції на майбутніх виборах?

Ілюзія відкритості

Попри те, що з часу ухвалення законопроекту «Про місцеві вибори» у першому читанні 18 червня в нього внесли не надто багато суттєвих змін, його зміст все ще лишається таємницею для багатьох виборців. Закон де-факто передбачає три моделі виборів. Ради сіл, селищ і маленьких міст, а також сільських, селищних голів і голів маленьких міст обиратимуть за мажоритарною системою простої більшості, за якою наразі проходять вибори половини депутатів парламенту. Мерів великих міст, натомість, обиратимуть за системою абсолютної більшості – аналогічно до діючої нині системи президентських виборів.

Вибори до всіх інших рад проходять за новою системою, сутність якої й викликає найбільше непорозуміння. Пояснити це можна передусім тим, що таку модель не використовують практично ніде в світі: єдиним випадком застосування подібної системи були вибори до законодавчих зборів Санкт-Петербурга 2007 року. Плутанини додали автори нового закону про

місцеві вибори, які називали закладеною в ньому модель «німецькою» та системою з «відкритими списками». Водночас аналіз підписаного Президентом закону дає зрозуміти, що ця модель не стосується ані першого, ані другого.

Нова система є справді пропорційною, оскільки відбір депутатів місцевих рад здійснюватиметься пропорційно до кількості голосів, відданих за партії, що набрали 5% голосів виборців у всіх округах. Водночас для пересічних виборців вона нагадуватиме мажоритарну модель, оскільки в бюлетені вони зможуть обирати між кандидатами від різних партій, а не між партійними списками. При цьому право виборця обирати між різними кандидатами від однієї партії буде нівельовано, оскільки, обираючи партію, він буде змушений проголосувати за єдиного кандидата, якого в його окрузі висунула партія.

Система створює ілюзію відкритості партійних списків, адже передбачає, що депутатами стануть

ті партійні кандидати, які наберуть більше відсотків голосів виборців у своєму окрузі порівняно з результатами своїх однопартійців у інших округах. Однак партійні лідери, розуміючи рівень підтримки власної політичної сили в різних округах, зможуть маніпулювати

власним списком, виставляючи бажаних кандидатів в округах із високим рівнем популярності партії, а небажаних – в округах із низьким рівнем популярності. У результаті можливість партій визначати, хто з їхніх кандидатів стане депутатами, переважно збережеться.

Корупція і непорозуміння

Запровадження цієї моделі з великою вірогідністю призведе й до низки інших проблем. Новий закон, зокрема, непропорційно зменшує розмір округів, в яких відбуватимуться вибори. Це, в свою чергу, створює ризик збільшення масштабів підкupu виборців, адже кандидатам буде легше «купити» округ з малою кількістю виборців. Зважаючи на загрозові обсяги цього явища на довиборах до Верховної Ради, що відбулися 26 липня цього року, місцеві вибори можуть стати справжнім бенефісом виборчого підкupu. Не допомагає ситуації і збереження мажоритарної системи простої більшості на виборах нижчого рівня, яка в українських умовах є традиційно вразливою до політичної корупції.

Ще один небажаний наслідок імплементації нової моделі місцевих виборів полягатиме в сумнівній легітимності новообраних ОМС. Відповідно до особливостей встановлення результатів голосування окремі округи можуть опинитися без жодного обраного депутата, в той час як інші будуть представлені одразу кількома. Крім того, перемога кандидата у власному окрузі не гарантуватиме йому отримання депутатського мандату. Таке може статися, якщо його партія не подолає 5-відсоткового бар'єра або якщо його

рейтингове місце серед своїх однопартійців буде нижчим за кількість місць, яку отримає його партія. Неважко уявити збентеженість виборців, фаворит яких не стане депутатом попри найкращий результат в окрузі або округ яких залишиться взагалі без свого представника. Довіру громадян до ОМС, обраних за такою системою, буде, відповідно, суттєво послаблено.

Зрештою, вкрай невиправданим виглядає положення про заборону самовисування кандидатів, починаючи з рівня великих міст і районів. За своєю суттю місцеві ради є інститутами представницької влади, які повинні відображати інтереси мешканців громад, які їх обрали – на відміну від народних депутатів, які є представниками усіх виборців країни. Така логіка дозволяє депутатам ОМС займатися передусім тими проблемами, які турбують місцевих мешканців. Закріплення монополії партій на висування кандидатів у цьому разі загрожує надмірною політизацією роботи ОМС, а також сильно обмежує можливість оновлення місцевих еліт. З іншого боку, навряд чи посилення ролі партій на місцевих виборах здатне призвести до посилення внутрішньопартійної демократії: на заваді цьому, перш за все, стоятиме фактичне збереження

«закритих списків», про яке мова йшла вище. У сухому залишку від нового закону виграють не так самі партії, як їхні лідери.

Висновки

Підписаний Президентом закон про місцеві вибори став унікальним продуктом законотворчості депутатів, які, прикриваючись риторикою про «відкриті списки», не лише законсервували контроль партійних лідерів над власними кандидатами, а й створили передумови для дискредитації самої ідеї преференційного голосування. Якщо закладені в новому законі численні загрози проявлять себе на практиці під час прийдешніх місцевих виборів, перспективи переходу до пропорційної моделі зі справжніми відкритими списками (на наступних місцевих чи парламентських виборах) опиняться під великою загрозою.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «Ді»:

Ірина Бекешкіна

Марія Золкіна

Руслан Кермач

Олексій Сидорчук

Редактор випуску: Ірина Філіпчук
